

პერიოდული სამეცნიერო ჟურნალი  
PERIODICAL SCIENTIFIC JOURNAL  
ПЕРИОДИЧЕСКИЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

ISSN 2346-8467

აგრო  
AGRO  
АГРО  
NEWS

№1

ქუთაისი – Kutaisi – Кутаиси  
2016

**ჟურნალი წარმოადგენს**  
**კავშირი იმერეთის აგროეკოლოგიური ასოციაციისა და**  
**აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის აგრარული ფაკულტეტის**  
**პერიოდულ-სამეცნიერო გამოცემას**

**სარედაქციო კოლეგია:**

ლორთქიფანიძე როზა – (მთავარი რედაქტორი);  
ავალიშვილი ნინო (სწავლული მდივანი);  
ურუშაძე თენგიზი; პაპუნიძე ვანო; შაფაქიძე ელგუჯა; ასათიანი რევაზი; კოპალიანი როლანდი; ჯაბნიძე რევაზი; კინწურაშვილი ქეთევანი; მიქელაძე ალექსანდრე; ჭაბუკიანი რანი; ქობალია ვახტანგი; ფრუიძე მაყვალა; ჩანჩიანი-ანასაშვილი ნუნუ; დოლბაია თამარი; ყუბანიშვილი მაკა; კვლენჯერიძე ნინო; ყიფიანი ნინო; ხელაძე მაია; კილასონია ემზარ; კვლიშვილი მანანა; ჩხიროძე დარეჯანი; ჯობავა ტრისტანი; წიქორიძე მამუკა; თავბერიძე სოსო; თაბაგარი მარიეტა; კილაძე რამაზი; მეტრეველი მარიამი; დვალაძე გულნარა; ნემსაძე მარიამი.

**სარედაქციო კოლეგიის საზღვარგარეთის წევრები:**

იოფე გრიგორი (აშშ); კავალიაუსკასი ვიდასი (ლიტვა); ჩუხნო ინნა (უკრაინა); ბელოკონევა-შიუკაშვილი მარინა (პოლონეთი); გასანოვი ზაური (აზერბაიჯანი); მამმადოვი რამაზანი (თურქეთი); სანტროსიანი გაგიკი (სომხეთი); სალინდიევი ულტემურატი (ყაზახეთი).

**The magazine is a periodical scientific publication of**  
**Imereti Agro-ecological Association and**  
**Akaki Tsereteli State University Faculty of Agrarian Studies.**

**EDITORIAL BOARD**

Lortkipanidze Roza – (Editor in Chief);  
Avalishvili Nino – (Academic Secretary);  
Urushadze Tengiz; Papunidze Vano; Shapakidze elguja; Asatiani Revaz; Kopaliani Roland; Jabnidze Revaz;  
Kintsurashvili Ketevan; Mikeladze Aleksandr; Chabukiani Rani; Qobalia Vaxtang; Fruidze Makvala; Chachkhiani-Anansashvili Nunu; Dolbaia Tamar; Kubaneishvili Maka; Kelendjeridze Nino; Kipiani Nino; xeladze Maia; Kilasonia Emzar;  
Kevlishvili Manana; Chxirodze Daredjan; Jobava Tristan; Tsiqoridze Mamuka; Tavberidze Coco; Tabagari Marieta; Kiladze Ramaz; Metreveli Mariami; Gvaladze Gulnara; Nemsadze Mariam.

**FOREIGN MEMBERS OF EDITORIAL BOARD**

Ioffe Grigory (USA); Kavaliauskas Vidas (Litva); Chuxno Inna (Ukraine); Belokoneva-Shiukashvili Marina (Poland); Gasanov Zaur (Azerbaijan); Mammadov Ramazan (Turkey); Santrosian Gagik (Armenia); Sagyndykov Ultemurat (Kazakhstan).

**Журнал представляет**  
**Периодическое научное издание**  
**Союза агроэкологической ассоциации Имерети и**  
**Аграрного Факультета Государственного Университета Акакия Церетели**

**РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:**

Лорткипанидзе Роза – (главный редактор);  
Авалишвили Нино – (Учебный Секретарь);  
Урушадзе Тенгиз; Папунидзе Вано; Шафакидзе Элгуджа; Асатиани Реваз; Копалиани Роланд; Джабнидзе Реваз;  
Кинцурашвили Кетеван; Микеладзе Александр; Чабукиани Рани; Кобалия Вахтанг; Фруидзе Маквала; Чачхიანი-Анасашвили Нуну; Долбая Тамар; Кубанейшвили Мака; Келенджеридзе Нино; Кипиани Нино; Хеладзе Маия;  
Киласония Эмзар; Кевлишвили Манана; Чхиродзе Дареджан; Джобавა Тристан; Цикоридзе Мамука; Тавберидзе Сосо; Табагари Мариета; Киладзе Рамаз; Метревели Мариами; Гваладзе Гулнара; Немсадзе Мариам.

**ЗАРУБЕЖНЫЕ ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ:**

Иоффе Григори (США); Кавалиаускас Видас (Литва); Чухно Инна (Украина); Белоконева-Шиукашвили Марина (Польша); Гасанов Заур (Азербайджан); Маммадов Рамазан (Турция); Сантросян Гагик (Армения); Сагиндигов Ултемурат (Казахстан)

როლანდ კოპალიანი – თხილის წარმოების ზრდის დინამიკა საქართველოში რეგიონების მიხედვით _____	9
ქეთევან კინწურაშვილი – კოფეინის ბანსაზღვრის და მისი მიღების ექსპრეს მეთოდი _____	13
<b>Роза Лорткипанидзе – АГРОЭКОЛОГИЧЕСКАЯ СРЕДА ОСУЩЕННЫХ          ПОЧВ МЕГРЕЛИИ _____</b>	<b>18</b>
რეზო ჯაბნიძე – ღარბი, რომ განვითარდეს და აღორძინდეს _____	22
<b>Сантросян Г.С. – ЦЕННЫЕ ФОРМЫ АБРИКОСА “ХАРДЖИ” В АРМЕНИИ _____</b>	<b>32</b>
ნუნუ ჩაჩხიანი-ანასაშვილი – ბიოლოგიური მეთოდი ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქტის მიღების ბარანტია _____	35
<b>Roza Lortkipanidze, Nino Kelenjeridze – RAISING SOIL FERTILITY IN OLIVE          PLANTATIONS VIA CLOVER CULTURES IN CONDITIONS OF          TSKALTUBO DISTRICT _____</b>	<b>40</b>
ვახტანგ ქობალია – მანღარინ „აღრეშლას“ ნუცეღარული თესლნერგების ფორმათა მრავალფეროვნების ბიო-მორფოლოგიური და სამეურნეო მაჩვენებლების შესწავლის შედეგები _____	42
მარიეტა თაბაგარი, ვლადიმერ უგულავა, შორენა კაპანაძე, ნატალია ჯინჭარაძე – აღმოსავლური ხურმის ჯიშების სამეურნეო მახასიათებლების შესწავლა ლანჩხუთის მუნიციპალიტეტის პირობებში _____	48
ნინო ავალიშვილი – ბეოლოგიური პროცესების როლი ქანებისა და რელიეფის ფორმირებაში _____	51
ლ.გ. ბაზერაშვილი, ნ. ბოკუჩავა, მ. კეველიშვილი, ნ. ჯიბლაშვილი – წაბლის დაავადებანი წინანდლის დენდროკარკში _____	56
ტრისტან ჯობავა – ლიმონ ქართულის, მეიერისა და დიოსკურიას მალსეპრობამქლობის შესწავლის შედეგები _____	58
<b>Мака Кубанейшвили – ТОПИНАМБУР (ЗЕМЛЯНАЯ ГРУША) – ПОЛЕЗНОЕ          РАСТЕНИЕ _____</b>	<b>66</b>
გულნარა დვალაძე – მაყვლის (Rubus) მცენარის მიზანდასახული კულტივირების პერსპექტივა ახალი სახის კვების მრეწველობის საღებავის წარმოებისათვის და ბიომრავალფეროვნების დაცვა _____	69

ნინო ყიფიანი, მაია ხელაძე – ტრიფოლიატის სხვადასხვა ფორმების ბიო-მორფოლოგიური დასასიათება _____	72
ნინო კელენჯერიძე, ნელი კელენჯერიძე – ორბანული და მინერალური სასუქების შედარებითი ეფექტურობა დაბალნაყოფიერ აღუვიურ ნიადაგებზე გაშენებულ ფეიჭოს პლანტაციაში _____	76
ნატალია სანთელაძე – ფეიჭოს კულტურის ეკონომიკური ეფექტურობა იმერეთის რეგიონის აღუვიურ ნიადაგებზე _____	79
ვაჟა თოდუა, დალი ბერიკაშვილი, სოფიო ცქვიტაია – ველური ხილი, ბამრავლება, ჭიმიური შემადგენლობა და გამომწვევის პერსპექტივები _____	81
ლია კოპალიანი – ზეთისხილის ყვავილობისა და ნაყოფმსხმოიარობის ფენოლოგიური ფაზების მიმდინარეობა იმერეთის რეგიონში _____	90
მზია კურდღელია – ლავანდის კულტურის პერსპექტივა საქართველოში _____	93
ალექსანდრა ჩაფიჩაძე, მაკა ყუბანეიშვილი – ჩაიოტა ( <i>Sechium edule</i> ) – ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქციის წყარო _____	97
სულიკო ბერიძე – ცხიველთა კვების ტრადიციები საქართველოში და მისი გავლენა პროდუქტიულობაზე _____	101
მაყვალა ფრუიძე, ეკატერინე ბენდელიანი – ლუდის შენახვაზე მოქმედი ფაქტორები _____	104
ეკატერინე კახნიაშვილი – ჩაის არომატიზაცია და მიღებული პროდუქტის ეკონომიური გაანგარიშება _____	110
ვარლამ აკლაკოვი – პროლინის, არბინინისა და ჰისტიდინის ბარდაქმნის ზოგიერთი თავისებურებანი საფუძვრებში ღვინის შამპანიზაციისას _____	114
მალხაზ მიქაბერიძე – აბრონეფლეულის სემპტრულ-ოპტიკური დასასიათებლების გამოკვლევა _____	118
თამარ ხუციძე – ველური ყვავილოვანი მცენარის - შავყამალას ( <i>Scrophulariaceae Lunariifolia Boiss</i> ) გვირგვინის ფურცლების მღებავი ნივთიერების მორფოლოგია _____	121
ნანა ქათამაძე, თამარ ხუციძე – ჩაის ფოთლის შენახვისა და ტრანსპორტირების პერიოდში მიმდინარე ჭიმიური და მიკრობიოლოგიური პროცესები _____	124
თეიმურაზ კანდელაკი, რამაზ კილაძე, ჯამბულ ქანთარია – თბილისის „კუს ტბის“ რეკრეაციული ზონის დენდროფლორის მდგომარეობის შეფასება და სარეკონსტრუქციო ღონისძიებების მეცნიერული დასაბუთება _____	128
ქეთევან ქუთელია – აქტინიდიის კულტურის თესლით გამრავლება _____	136

ეთერ ბენიძე, ვანდა გვანცველაძე – ბარემოს ტემპერატურული პირობების გავლენა ზოგიერთი ბაზაფხულზე მოყვავილე მერქნიანი მცენარის ფენოფაზების მიმდინარეობაზე _____	138
თეიმურაზ კანდელაკი, რამაზ კილაძე, ჯამბულ ქანთარია – ძალაძე თბილისის საზღვრებში და მიმდებარე ტერიტორიაზე არსებული მწვანე ნარბავებისა და სახელმწიფო ტყის ფონდის დაცვის რეზულირების მმქანიზმის შეფასება _____	144
ეთერ ბენიძე, ეკატერინა გუბელაძე, მარინა კუცია, იზა ოჩხიკიძე, ქეთევან ქუთელია – აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჯავჭავაძის გამზირზე მდებარე სასწავლო კორპუსის მიმდებარე ტერიტორიის ლანდშაფტურ-ეკოლოგიური შესწავლის შედეგები _____	151

## 2 **მულტიდისციპლინარული დარგები** MULTIDISCIPLINARY BRANCHES МЕЖДУДИСЦИПЛИНАРНЫЕ ОТРАСЛИ

ზეინაბ ახალაძე – საქართველოს აბრეშქვორები _____	161
მანანა შალამბერიძე – შერჩეულ მემკვიდრეებში შერჩერის უწყვეტია _____	166
გულადი თხილაიშვილი – ანტი-დემინგის მნიშვნელობა ეროვნული სასურსათო უსაფრთხოების გადარჩევის საკითხში _____	170
ნატო ჯაბიძე – სოფლის მემკვიდრეების შემდგომი ბანკითარება, მიწის მართვის თანამედროვე სისტემის შემქმნის ბარეში შეუძლებელია _____	176
ჯემალ ანანიძე, გიორგი ჯაბიძე – სოფლის მემკვიდრეების სპეციალიზაციისა და დარბთა შეთანარჩევის ეკონომიკური ეფექტიანობა აჭარის ავტონომიურ რესპუბლიკაში _____	183
გელა ლოსაბერიძე, დავით კბილაშვილი – აბრეშქვორების ბანკითარების პრობლემები და პერსპექტივები საქართველოში _____	187
სოსო თავბერიძე, ემზარ კილასონია – სამანქანო-სატრაქტორო აბრეშქვორების საყრდენ-ჩაჭიდებითი ბამავლობის კვლევა შერდოვულ მიწათმომქმედების პირობებში _____	193
ემზარი კილასონია – ზეთისხილის სადემონსტრაციო ნაკვეთზე ჩასატარებელი მმქანიზმებულ სამუშაოთა ტექნოლოგია _____	197
მამუკა წიქორიძე – მინერალური საუქმების მმქანიზირებული ვესით მომზადება და სიმინდის რიბთაშორისებში შეტანის ხერხები _____	200
სოსო თავბერიძე, დავით კბილაშვილი – თვლიანი ტრაქტორის საკურსო მდბრადობის კვლევა _____	203

დარეჯან ჩხიროძე – მღვრადი ბანვითარება ეკომშვილობის ბარანტი	208
იზოლდა ხასაია – ტურისტული მომსახურების მომხმარებელთა პროორიტეტები იმერეთში	211
სერგო ცაგარეიშვილი, აკაკი ნასყიდაშვილი, მათა დიაკონიძე – კვების მომსახურების ზობადი დახასიათება ტურიზმში	216

# 1 აგრონომიის მეცნიერება AGRICULTURAL SCIENCES АГРАЛЬНЫЕ НАУКИ





**ჩაიოტა (*Sechium edule*) – ეკოლოგიურად სუფთა  
 პროდუქციის წყარო**

**ალექსანდრა ჩაფიჩაძე**

სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა კანდიდატი

**მაკა ყუბანეიშვილი**

სოფლის მეურნეობის აკადემიური დოქტორი, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო  
 უნივერსიტეტი

*სტატიაში განხილულია ჩაიოტას კულტურის გავრცელების ისტორია საქართველოში, მცენარის ბოტანიკურ – მორფოლოგიური აღწერა, გამოყენების მრავალფეროვნება, მისი გავრცელების პერსპექტივები, მოვლა – მოყვანის ტექნოლოგია და ნაყოფების ქიმიური შედგენილობა (სახამებელს, აზოროვან ნივთიერებებს, ცილებს, ეთერში ხსნად ცხიმებს, ნახშირწყლებს, ამინომჟავებს და ვიტამინ C-ს). აქვე ვაძღვეთ რეკომენდაციას ფერმერებს და საკონსერვო ქარხნებს დაინტერესდნენ ამ კულტურით.*

ჩაიოტა, როგორც სამრეწველო კულტურა, მოჰყავთ მექსიკაში, კორეაში, ცენტრალურ და სამხრეთ ამერიკაში, ვიეტნამში, აზერბაიჯანში, სომხეთში, უკრაინასა და მოლდავეთში. საქართველოში შემოტანილია XX საუკუნეში ყოფილი მემცენარეობის საკავშირო ინსტიტუტიდან (პეტერბურგი). იგი იცდებოდა საცდელ სადგურ ბოტანიკაში და საქართველოს სუბტროპიკული მეურნეობის ინსტიტუტში მემცენარეობის კათედრის თანამშრომელთა მიერ აფხაზეთის სუბტროპიკულ ზონაში.



ფესვები ღრმად ვრცელდება ნიადაგში.

ჩაიოტა ერთბინიანი ცალსქესიანი მცენარეა. მდედრობითი ყვავილები ერთეულადაა განლაგებული, მამრობითი ყვავილები კი შეკრებილია ჯგუფებად 3 – 5 ცალი. ყვავილობს სექტემბერ – ოქტომბერში მასიურად, ნაწილი ყვავილებისა წარმოიშობა ნოემბერში. ნაყოფი ორშიმომსხლის ფორმისაა წვრილი ყუნწით. ნაყოფში ყუნწის მოპირდაპირე ბოლოში მოთავსებულია ორლებნიანი თესლი ჩანასახით.

განსხვავებით ყველა ორლებნიანი მცენარეებისაგან თესლში სამარაგო ნივთიერებები არაა და გამრავლება ხდება ნაყოფებით. ჩაიოტას ახალგაზრდა ნაყოფები გამოიყენება როგორც მოთუშული, ასევე მოხარშული, შემწვარი, დამჟავებული მწნილისა, კონსერვების და მურაბის სახით. მისგან მზადდება სხვადასხვა სახის სალათები, ყველა ის კერძი, რაც ბადრიჯნისაგან და ამ უკანასკნელთან შედარებით უფრო ყუათიანია.

საკვებად ასევე შეიძლება გამოყენებული იქნას ფესვებზე წარმოქმნილი ტუბერები, რომელიც შეიცავს სახამებელს და გემოთი ჩამოჰგავს კარტოფილს. გამხმარი





ელორტებისაგან მზადდება ქუდები, ჩანთები და ჭილოფები.

საქართველოს სუბტროპიკული მეურნეობის უნივერსიტეტის მემცენარეობის კათედრის თანამშრომლების მიერ (დოც. ბ. ხატიაშვილი, ასისტ. მ. შავგულიძე, დოც. ა. ჩაფინაძე) დამუშავებულია და შესწავლილია ჩაიოტას ბიოლოგიური თავისებურებები, დადგენილია მისი აგროტექნიკა აფხაზეთის პირობებში. შემუშავებულია ნაყოფების გადამუშავების ტექნოლოგია.

აღსანიშნავია, რომ ჩაიოტას პლანტაციებში წლების მანძილზე არცერთი მავნებელი და დაავადება არ აღნიშნულა, რაც იძლევა საშუალებას ეკოლოგიურად უსაფრთხო პროდუქციის მიღებისა, განსხვავებით კიტრისაგან, რომლის მოყვანა წამლობების გარეშე შეუძლებელია. ეს ორი კულტურა ერთმანეთს კონკურენციას არ უწევს, ჩაიოტას ერთი ძირი იძლევა 50 კგ-ზე მეტ მოსავალს. ჩაიოტა ყვავილობს და მოსავალს იძლევა იმ პერიოდში, როცა კიტრის ღია გრუნტში მოყვანა შეუძლებელია (შემოდგომა).

ჩაიოტა შეიძლება მოყვანილ იქნას, როგორც დაცულ გრუნტში სხვა კულტურებთან შეთანაწყოებით (კიტრი, პამიდორი, ცერეცო), ასევე მრავალწლიანი კულტურების გვერდით. სათბურში ჩაიოტა ირგვება კედელთან ახლოს. იგი ხელს არ უშლის ძირითად კულტურას, მით უმეტეს – მრავალწლიან ნარგაობას.

აფხაზეთის მოვლენების შემდეგ ჩვენ მიზნით დავისახეთ შეგვესწავლა ჩაიოტას გავრცელების პერსპექტივები სამეგრელოსა და იმერეთში. ცდები ტარდებოდა სენაკის, ჩხოროწყუს, ზესტაფონისა და თერჯოლის რაიონებში.

ცდები დაწყებულ იქნა 2010 წელს და გრძელდება ამჟამადაც. ჩვენ მოვიპოვეთ სარგავი მასალა გალის რაიონიდან და დავრგეთ ზემოთ აღნიშნულ რაიონებში.

ჩაიოტას აგროტექნიკა არც ისე რთულია. მთავარია სარგავი მასალის გამოყვანა და ვეგეტაციის პერიოდში წყლით უზრუნველყოფა. სათესლე ნაყოფი კარგად ინახება გრილ საცავში, სტელაჟებზე ან ყუთებში ერთ რიგად დალაგებული.



სარგავ მასალად გამოიყენება კარგად მომწიფებული, მექანიკურად დაუზიანებელი ნაყოფები.

მარტის ბოლოს ვიწყებდით ჩაიოტას ნერგის გამოყვანას პოლიეთილენის პარკებში. პარკში ვყრიდით 2 კგ-მდე ნარგვს (თანაბარი რაოდენობით ნიადაგი, გადამწვარი ნაკელი, ქვიშა ან შლამი). ვრგავდით შიგ ნაყოფებს დახრილად (45°) ყუნწის მხარით ზემოთ. ნიადაგის ზედაპირზე უნდა დარჩეს ნაყოფის 1/3 ნაწილი. ვათავსებდით სათბურში და გადაგვქონდა ღია გრუნტში 4-5 ფოთლის ფაზაში მაისის შუა რიცხვებიდან.

ვამზადებდით ორმოებს 35-40 სმ. სიღრმის, 35 სმ.

ღიამეტრი. ამოღებულ ნიადაგში ვურევდით 3 კგ. ნაკელს ვყრიდით ორმოში, ვტკეპნიდით მსუბუქად და ვრგავდით ნერგს.

აგროტექნიკური ღონისძიებებიდან მნიშვნელოვანია ნიადაგის გაფხვიერება, მორწყვა, სარეველების წინააღმდეგ ბრძოლა, შპალერების გაკეთება და ღეროების განაწილება მათზე.



5 წლის საშ. მონაცემებით 1 ძირიდან მიღებულია მოსავალი სენაკის რაიონში - 60კგ., ჩხოროწყუს რაიონში - 52 კგ. ზესტაფონის რაიონში 45 -კგ., თერჯოლის რაიონში- 40 კგ.

კვლევების შედეგებიდან ცნობილია, რომ ჩაიოტას ნაყოფები შეიცავს ადამიანის ცხოველმყოფელობისათვის საჭირო საკვებ ნივთიერებებს: სახამებელს, აზოტოვან ნივთიერებებს, ცილებს, ეთერში ხსნად ცხიმებს, ნახშირწყლებს, ამინომჟავებს და ვიტამინ C -ს. ასევე შესწავლილი იქნა საკმაოდ დიდი ზომის თესლის ქიმიური შედგენილობა.

ჩაიოტას ნაყოფის წვენი გამოიყენება ხალხურ მედიცინაში როგორც დამაწინარებელი და ტკივილის გამაყუჩებელი საშუალება კუჭ - ნაწლავის კოლიტების, ხოლო თაფლთან შერეული ზედა სასუნთქი გზების კატარისა და ხველების დროს.

სასურველია ჩაიოტას კულტურით დაინტერესდნენ ფერმერული მეურნეობები, რადგანაც არის გამოცდილება ჯერ კიდევ გასული საუკუნის 70 წლებში ქარსნული წესით დამზადებულ მწნილებსა და მარინადებს დიდი მოთხოვნა ჰქონდა საქართველოს ბაზარზე.

**გამოყენებული ლიტერატურა**

1. კილაძე რ. ჩაფიჩაძე ა. ფრუიძე მ. ბენიძე ე.-“სოფლის მეურნეობის პერსპექტიული კულტურები- ჩაიოტი” [agrokvkaz.ge/.../sophlis-meurneobis-perspeqtivi-kult..08.10.2014](http://agrokvkaz.ge/.../sophlis-meurneobis-perspeqtivi-kult..08.10.2014) წ.
2. ხარატიშვილი ბ. შავგულიძე მ.- დარგვის ვადის გავლენა ჩაიოტას მოსავალზე აფხაზეთის ასსრ შავი ზღვის სანაპირო ზონაში- საქართველოს სახელმწიფო სასოფლო- სამეურნეო ინსტიტუტის შრომები, თბილისი, 1976 წ., ტ. 18 გვ. 63-66.
3. შავგულიძე მ.- კვების არის გავლენა ჩაიოტას მოსავალზე საგარეუბნო ზონის პირობებში- საქართველოს სახელმწიფო სასოფლო- სამეურნეო ინსტიტუტის შრომები, თბილისი, 1977 წ., ტ. 18 გვ. 67-70.

**CHAYOTE (SECIUM EDULE) - A SOURCE OF ENVIRONMENTALLY FRIENDLY PRODUCTS**

**Chapichadze A.**

Candidate with \ x. sciences, State University Akaki Tsereteli

**Kubaneishvili M.**

Academic Doctor of Agriculture, State University Akaki Tsereteli

**Summary**

Chayote is the perennial climbing plant of the gourd family, which can be cultivated in the regions of Samegrelo and Imereti. Its stem and leaves are very similar to the stem and leaves of the cucumber. Stem grows in length up to 10 meters, and therefore needs a support. The tree, grape arbor, roof of the green-house can serve as a support, also it can be run on the soil surface, but in this case the part of the young fruit is being damaged. The roots extend deep in the soil.

Chayote is unisexual plant.

Female flowers are arranged solitarily, while male flowers are gathered in the groups of 3-5 pieces. It blooms massively in September and October, part of the buds are formed in November too.

Unlike cucumber, on the stem, leaves and fruit of the chayote there has not been found single pest or disease throughout the years.

These two plants are not competing with each other, as the chayote thrives and gives fruit at a time when it is impossible to grow cucumber in an open soil (autumn). Chayote seedlings are cultivated in polyethylene packages in the greenhouses. The seedlings are planted in the open field in mid-May at a 4-5 leaves stage.

From studies it is known that the fruit of Chayote contains vital substances for human consumption: starch, nitrogenous substances, proteins, fats soluble in ether, carbohydrates, amino acids and vitamin C.

In the regions of Samegrelo and Imereti there exists favorable conditions for the growth and development of



the chayote. It can be planted in areas protected from the wind.

### **ЧАЙОТ (SECHNUM EDULE) - ИСТОЧНИК ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ЧИСТОЙ ПРОДУКЦИИ**

**А. Чапичадзе**

Кандидат с\х. наук, Государственный университет Акакия Церетели

**М. Кубаненшвили**

Акад. доктор с/х наук, Государственный университет Акакия Церетели

#### **Резюме**

Чайот многолетнее вьющееся растение из семейства тыквенных, которую можно возделывать в регионах Мегрелии и Имеретии. Его стебель и листья очень похожи на стебель и листья огурца. Стебель в длину вырастает до 10 метров, в связи с чем нуждается в опоре. Опорой может послужить дерево, беседка винограда, крыша питомника снаружи, может быть запущен на поверхности почвы, но в этом случае пасутся части молодых плодов.

Корни глубоко распространяются в почве.

Чайот двудомное, однополые растение. Женские цветки одиночные, мужские собраны в кисть по 3-5 штук. Масивно цветёт в сентябре- октябре, часть цветов образуется в ноябре.

На стебле, листьях и плодах чайота в отличии от огурца в течении годов не одного вредителя или заболевания не обнаружено.

Эти два растения не конкурируют между собой, так как чайот процветает и созревает в то время, когда возделывание огурца невозможно (осень).

Рассаду чайота в открытом грунте разводят в полиэтиленовых пакетах, теплицах. В открытом грунте посадку рассады производят с середины мая в 4-5 –ой листовой фазе.

Как известно из исследований, плоды чайота содержат нужные для жизнедеятельности человека питательные вещества: крахмал, азотные вещества, белки, растворимые в эфире жиры, углеводы, аминокислоты и витамин С.

В регионах Мегрелии и Имерети созданы благоприятные условия для роста и развития чайота. Его можно сажать в защищённых от ветра местах.